Den Grooten Weg der Eerste Klasse no. 8

De prins die niet naar Tilburg kwam

Tilburg, 1766

Door: Theo van Etten

De intocht van Prins Willem V te Tilburg … of niet?

‘Ken je dat verhaal van Willem V die naar Tilburg kwam? Nou, hij kwam niet …’

Dit bekende grapje is min of meer van toepassing op een gebeurtenis die de Tilburgse geschiedenis regelmatig cachet gaf. Een verhaal dat misschien wel te mooi leek om waar te zijn.
En dat wás het dan ook.

Rond 1900 verschijnt het boekje “Uit Tilburgs verleden” van de schrijver Edmond Meelis. Een van de ‘losse schetsen uit de geschiedenis van Tilburg’ gaat over het meerdaags verblijf van aankomend stadhouder Willem V in Tilburg in 1766.

Het is 17 juni en het hele dorp is in rep en roer. Iedereen maakt zich op voor de feestelijke ontvangst van de prins. Hij wordt ontvangen bij de Hultensche Brug, waar hij even kan uitrusten in de pronkkamer van de plaatselijke herberg. Hierna reist hij door naar het marktveld bij de grote kerk in Tilburg, waar hem een groots onthaal te wachten staat.

Bovenstaande ‘feiten’ werden in de afgelopen eeuw regelmatig door schrijvers en publicisten gebruikt in hun artikelen. Maar in 2018 constateert onderzoeker John van Erve dat het verhaal nagenoeg volledig verzonnen is.

C’est un beau roman, c’est une belle histoire …

Tilburg, dinsdag 17 juni 1766. Onder de stralen van een heuse Oranjezon maken de Tilburgers zich op voor een koninklijk bezoek. Aan de toren van de grote kerk in de herdgang Kerk en Heuvel wappert het oranje-blanje-bleu. Bij de Hultensche Brug aan de zandbaan van Breda naar Tilburg (destijds de gemeentegrens en tevens de plek waar erfprins en aankomend stadhouder Willem V die dag zal arriveren) is een ereboog opgericht. Ook op andere plekken in het dorp staan erebogen, op het marktveld bij de kerk zelfs een dubbele van kolossale omvang.

Sebastiaan Heshesius is commandant van de erewacht die de prins zal ontvangen. Samen met een delegatie van de schutterij vertrekt hij die ochtend naar de Hultensche Brug. Hier ontmoeten ze een detachement van het 2e bataljon Oranje-Nassau, dat vooruitgereden is om de komst van de prins aan te kondigen.

Dan klinkt er trompetgeschal in de verte. De prins is in aantocht! In zijn voetspoor volgt het ‘guardes de corps’ en ook belangrijke staatslieden en Duitse edelen behoren tot zijn gevolg. Na aankomst wordt de prins begeleid naar de pronkkamer van de plaatselijke herberg ‘Dongewijk’, waar hij even tot rust kan komen van de lange, stoffige reis. Daarna trekt het gezelschap verder naar het kasteel van Tilburg, waar de graaf en gravin Van Hogendorp zich hebben voorbereid op een feestelijke ontvangst. En zij zijn niet alleen; duizenden Tilburgers zijn naar het kasteel gekomen om de prins met een oorverdovend gejuich te verwelkomen.

Onder luid tromgeroffel en trompetgeschal trekt de stoet vervolgens naar het marktveld. Zodra de prins uit zijn rijtuig stapt, ontstaat er commotie. De menigte die zich daar verzameld heeft wijkt uiteen en twee vrouwen in zwarte kleding wurmen zich door de massa naar voren. Het zijn mevrouw Rademaker en haar dochter; zij smeken de prins om hun man en vader Adriaan, die ten onrechte is opgepakt voor een diefstal op Korvel, op vrije voeten te stellen. Waarop Willem V belooft de zaak tot op de bodem uit te zoeken. Want onrecht, daar kan hij niet tegen.

De prins houdt woord, hoewel hij daarbij wordt geholpen door een gebeurtenis die hem bijna zelf fataal wordt. Tijdens een uitstapje naar de omliggende dorpen, wordt hij overvallen door een bende struikrovers. Gelukkig springt zijn officier in de bres en slaat de aanval met gevaar voor eigen leven af. De prins keert ongedeerd terug naar Tilburg, waar het dorpsbestuur een klopjacht naar de daders uitzet waar alle Tilburgers aan meedoen.

De daders worden gepakt en wat blijkt: een van hen – Gerrit Bartels, alias Gerritje Vlug (een bijnaam die hij dankte aan de vele curieuze ontsnappingen, telkens als hij weer eens was opgepakt voor een vergrijp) blijkt als twee druppels water te lijken op Adriaan Rademaker. Ze hebben namelijk allebei een bruine spitse baard!

Nadat de persoonsverwisseling duidelijk wordt, is Adriaan weer vrij man. De prins schenkt het gezin hierop een buidel met goudgeld als genoegdoening voor het hen aangedane leed. De vrouwen willen deze aanvankelijk niet aannemen, maar op aandringen van de prins – ‘Zie het maar als bruidsschat, want zulk een brave dochter zal onder de Tilburgers wel gezocht zijn’- wordt deze met een ‘Leve de edele prins, leve onze weldoener!’ geaccepteerd.

Het verhaal eindigt dus met een ‘Ze leefden nog lang en gelukkig’. Behalve voor de drie vagebonden. Een van hen wordt levenslang opgesloten en de andere twee eindigen aan de galg.

Als je dit verhaal terugleest met de kennis van nu, is het bijna niet voor te stellen dat het zelfs door erkende historici werd geïnterpreteerd als zijnde waar gebeurd. Toch leidde het meer dan honderd jaar een eigen leven. Vooral de ontvangst van Willem V in de zogenaamde pronkkamer (de mooiste kamer van het huis, bedoeld om bezoekers te imponeren) van Dongewijk, dook steeds op in allerlei artikelen.

De pronkkamer van Dongewijk

‘Een pronkkamer? Nee, die hebben we niet.’ De bewoonster van villa Dongewijk aan de Bredaseweg, vlakbij de westelijke gemeentegrens, kijkt mij een beetje lacherig aan. ‘Ja, ik ken dat verhaal natuurlijk wel. Die prins Willem de Vijfde zou hier ooit ontvangen zijn. Maar in ons huis heb ik geen sporen van een pronkkamer kunnen terugvinden helaas.’

Ook Coleta Willemen kan zich geen pronkkamer herinneren. Zij is de kleindochter van Ad Willemen, die begin jaren vijftig van de twintigste eeuw Café Dongewijk uitbaatte. Het was gevestigd in wat nu villa Dongewijk heet. Als kind speelde Coleta regelmatig rondom het café, dat in de nasleep van het verhaal van Edmond Meelis vaak geassocieerd werd met herberg uit het beroemde verhaal. ’Of het moet die lage ruimte aan de zijkant zijn, dat was destijds een feestzaal.’

Vreemd, want een lid van de plaatselijke heemkundekring had die pronkkamer ooit met eigen ogen gezien. Als lid van de Werkgroep Monumenten was hij enkele jaren geleden uitgenodigd om een kijkje te komen nemen op Dongewijk. De bewoner had hem de met jachttrofeeën behangen huiskamer laten zien. ‘Die pronkkamer is nog steeds intact’, concludeerde de monumentenhoeder.

Ook hadden meerdere Tilburgse onderzoekers en publicisten de pronkkamer benoemd in hun schrijfsels. Mensen die daadwerkelijk van de hoed en de rand wisten, erkende namen binnen het Tilburgse erfgoedveld. Zij wisten het zeker: op 17 juni 1766 had prins Willem V, erfstadhouder van de Republiek der Nederlanden, in hoogst eigen persoon voet gezet in de pronkkamer van de herberg. Die herberg, dat moest de villa Dongewijk zijn geweest.

Maar daar denkt John van Erve heel anders over.

John

Ik ontmoet John voor het eerst bij Regionaal Archief Tilburg. Archiefmedewerkster en historisch onderzoekster Ans Holman adviseert mij om hem te raadplegen: 'Als je verhalen wilt verzamelen over de Bredaseweg, dan moet je John van Erve spreken. Hij is al jaren bezig met een bijzondere onthulling.'

Even later schudden John en ik elkaar de hand. Ik kijk naar een robuust, maar vriendelijk gezicht en schat hem een eindje in de zeventig. Elke donderdag steekt hij het water over, zoals hij zelf zegt. John woont in het midden van het land en komt elke donderdag naar het Tilburgs archief om onderzoek te doen naar criminele strafprocessen in de periode van 1648 tot 1795. 'Zeggen die jaartallen je iets?' polst hij mijn kennis. Hij wacht mijn reactie niet af. 'Van het einde van de Tachtigjarige Oorlog tot de Franse Revolutie. Ook wel de Generaliteitsperiode genoemd.'

Ans legt uit dat ik geïnteresseerd ben in zijn bijzondere onthulling. Zij had me al uitgelegd dat die te maken had met het verhaal over de intocht van prins Willem V in 1766, een verhaal dat Edmond Meelis eind negentiende eeuw publiceerde. 'En ik ben benieuwd hoe het zit met die pronkkamer,' vul ik aan.
Even blijft het stil. John kijkt me strak aan en heft zijn arm omhoog. 'Pronkkamer! Schei uit over die pronkkamer. Dat ding duikt overal op, maar neem maar van mij aan: een pronkkamer heeft op Dongewijk nooit bestaan. In 1766 stond daar niet eens een herberg.' Ondersteund door brede armgebaren gaat hij verder. 'Die Meelis was gewoon een bedrieger. Hij heeft dat verhaal van A tot Z verzonnen. Maar wat nog veel erger is: al die zogenaamde historici geloofden zijn verhaal. Zij namen het gewoon over, zonder de bronnen te checken. Nou hadden ze die nooit kunnen vinden, want ze zijn er simpelweg niet.' John neemt een korte pauze en dan: 'Tilburg heeft nog wel een straatnaam naar deze geschiedvervalser vernoemd.'

Hij wil me er graag alles over vertellen. We maken een nieuwe afspraak.

Wat een bak. Een verhaal dat al ruim honderd jaar standhoudt, maar gebaseerd blijkt op de dikke duim van een Tilburgse ambtenaar? Dat is toch hilarisch. Tegelijk ben ik enigszins in verwarring. Want ja, als het waar is wat John zegt … dan ben ik zelf ook in de val van Edmond Meelis getuind. Zodra ik thuis ben, gris ik het boekje "Verdwenen Rauwbraken" uit de kast. Ik bracht het uit in 2017, een jaar voor Johns ontdekking. Gedurende de jaren daarvoor had ik onderzoek gedaan naar de geschiedenis van de Rauwbraken, een voormalig buitengebied waar ik mijn jeugdjaren heb doorgebracht en dat in de jaren zestig door een industrieterrein werd opgeslokt. De Rauwbraken werden geromantiseerd door oudbewoners, maar ooit was het een onherbergzaam gebied waar struikrovers en andere criminelen vrij spel hadden.

Tijdens mijn onderzoek was ik gestuit op het verhaal van Edmond Meelis. Hij beschreef onder andere hoe de erfprins tijdens een tochtje naar de omliggende dorpen in diezelfde Rauwbraken werd overvallen door een rondzwervende bende. Gelukkig had hij een dappere officier aan zijn zijde, die de aanval met gevaar voor eigen leven afsloeg. Een plaats delict in mijn onderzoeksgebied, zoiets liet ik natuurlijk niet passeren. Dankbaar had ik het verhaal dan ook in eigen bewoordingen overgenomen.

Snel blader ik naar pagina 23 en lees de eerste alinea: "Als de feiten juist zijn, dan …" Ik grinnik hardop. Blijkbaar was ik toch sceptisch geweest ten aanzien van de inhoud van dit verhaal. En die twijfel had ik verwoord.

Wat een geluk.

Drie vagebonden

‘Het zal ergens in 2018 zijn geweest,’ begint John zijn verhaal nadat we koffie hebben gehaald en hij zijn laptop heeft opengeklapt. Enkele weken na onze eerste ontmoeting hebben we opnieuw afgesproken bij Regionaal Archief Tilburg. John heeft beloofd mij alle ins en outs te zullen vertellen over “De leugen van Meelis”, zoals hij zijn ontdekking heeft genoemd. Ik ben razend nieuwsgierig naar wat ik te horen krijg. En vooral: hoe hij tot zijn conclusie is gekomen. De conclusie zelf laat niet lang op zich wachten: ‘We hebben hier te maken met een doodordinaire oplichter.’

Een simpele check op internet hadden bij hem alle alarmbellen doen afgaan. Zijn onderzoek naar een stel vagebonden die actief waren geweest in de achttiende eeuw, was klaar voor publicatie. Toch maar even nagaan of niemand mij voor is geweest, had hij bedacht. En dus had hij de naam van een van de hoofdpersonen getypt in het zoekscherm op internet: Anna Maria Möltchens. Warempel, een hit. Ook de andere twee boeven, Anna Margriet Waits en Gerrit Bartels gaven een zoekresultaat. Sterker, alle resultaten verwezen naar dezelfde bron: “De intocht van Prins Willem V in 1766”, geschreven door Edmond Meelis.

Johns ogen waren bijna uit zijn kassen gerold. Was iemand hem tóch voor geweest? Dat was wel het laatste wat hij verwacht had. Maar er was iets vreemds aan de hand met die bron. En dat betrof het jaartal, 1766. De drie hoofdpersonen uit zijn onderzoek, van wie de namen exact overeenkwamen met zijn zoekresultaten, waren volgens zijn eigen onderzoek een jaar eerder in Tilburg ter dood gebracht. Johns voelsprieten waren strak overeind gaan staan, hier klopte iets niet. In de bibliotheek van het Tilburgs archief had hij de genoemde publicatie gevonden. ‘Hoe meer ik las, hoe minder er klopte. Eerst dacht ik dat het een vorm van fictie was maar nee, zo zag het er echt niet uit. Meelis had de zaken bewust verdraaid, dat was voor mij direct duidelijk.’

Als voormalig rechercheur weet John wanneer er iets niet in de haak is. Zulke dingen vóel je. Hij werkte jarenlang bij de kinder- en zedenpolitie. Leerde de taal van de straat, kreeg klappen en deelde ze uit. Maar veel vaker ging zijn pet in de tas en trapte hij een balletje met hangjongeren uit de wijk.
Na twintig jaar had hij zijn dienstkloffie verruild voor een burgerkostuum. In Johns geval: een spijkerbroek met trui. Door heel Europa had hij zijn ervaringen gedeeld op politieacademies. Die combinatie van praktijkervaring en theoretisch onderwijs nam hij na zijn pensioen mee naar Regionaal Archief Tilburg, waar hij archiefmedewerkers wegwijs maakt in het interpreteren van oude archieven.
‘Je moet die verslagen kunnen plaatsen in de tijd. Anders sla je de plank volledig mis,’ concludeert hij droogjes, terwijl hij met zijn vinger naar de beeltenis van Edmond Meelis op zijn computerscherm wijst. ‘Heb je die passage gelezen over Jacobus Perrolet, die vorster? Je weet wat dat is, een vorster?’ Opnieuw wacht hij mijn antwoord niet af. ‘Een soort ordebewaarder zeg maar, die tevens de taak had om officiële besluiten bekend te maken. Maar wát een karikatuur heeft Meelis daarvan gemaakt zeg. Volgens hem droeg Perrolet een gele lederen broek, een hoed met een pluim en een witte bandelier. Al trommelend trok hij door het dorp om de naderende intocht van prins Willem V kenbaar te maken. Nou, die lui liepen er in het achttiende-eeuwse Tilburg zo echt niet bij hoor. Als vorsters nieuws brachten, deden ze dat door een proclamatie onder de luifel van de grote kerk tegen de muur te timmeren. Afhangen, heette dat. Trouwens, die Perrolet is wel ooit vorster geweest in Tilburg, maar in 1766 was hij al lang opgevolgd door Otto van Dijck. Maar ja, Van Dijck … dat klinkt natuurlijk voor geen meter in dat sprookjesverhaal van Meelis.’

Na een slok koffie wijst John op zijn computerbestanden: dossiers, registers, Resolutieboeken en tal van andere archiefstukken. Hij draait zijn hoofd een beetje schuin naar me toe en kijkt mij schalks aan. ‘In tegenstelling tot hele generaties publicisten en geschiedschrijvers heb ik wél onderzoek gedaan naar de feiten.’ En inderdaad, John heeft gedégen onderzoek gedaan en weet duidelijk waar hij over praat. Natuurlijk heeft hij ook uitgezocht wie Edmond Meelis was. De man werd geboren in 1856 en overleed in 1910. Zijn opleiding aan het klein- en vervolgens het grootseminarie zou hij later inruilen voor een baan bij een notariskantoor in Waalwijk. Op zijn zesentwintigste werd hij uit negentig sollicitanten aangenomen als tweede commies ter secretarie van Tilburg. Edmond was een gedreven man:

in 1884 slaagde hij als beste van alle deelnemers voor het examen voor zijn acte van bekwaamheid voor ambtenaren ter secretarie. Meelis bekleedde tal van bestuurlijke functies, was redacteur bij de Tilburgsche Courant en kreeg zelfs een pauselijke onderscheiding op zijn borst gespeld.

Waarom zou deze ambtenaar zijn reputatie en zijn goede baan als hoofdcommies bij de gemeentelijke secretarie op het spel zetten? Het is een van de weinige vragen waar John geen helder antwoord op heeft. Waar hij wel van overtuigd is, is dat Meelis een groot ego moet hebben gehad en een overtuigd Orangist was. 'Willem V is in zijn verhaal duidelijk de good guy. Tegenwoordig, maar ook al rond 1900, weten we wel beter. Meelis kijkt neer op de lagere klasse, die trapt hij nog verder de grond in. En dan is er nog iets. Eigenlijk heette hij gewoon Melis, met één "e" dus. Die tweede "e" heeft hij er zelf bij verzonnen. Gaf iets meer cachet waarschijnlijk.'

John neemt me mee door zijn document, dat een weergave is van zijn onderzoek. 'Het is eigenlijk te zot voor woorden dat ik dit onderzoek heb moeten doen,' schampert hij. Hij toont mij drie verschillende bronnen waarin staat geschreven dat erfstadhouder prins Willem V van 17 juni tot en met 20 juni 1766 in 's-Hertogenbosch heeft verbleven. 'Maar blijkbaar heeft niemand ooit de moeite genomen om meer onderzoek te doen.'

Scrollend door het bestand komen afbeeldingen van oude krantenknipsels en archiefstukken voorbij. Bij één ervan stopt John. "Publicatie", lees ik. Met zijn wijsvinger leidt John me langs de tekst, die gedateerd is op 7 juni 1766. Hardop lees ik delen van de tekst:
Heeren Drossaert en Scheepenen deesen Heerlijkheid Tilborgh en Goirle (…) alle inwoners van de herdgangen Kerk en Veldhoven oproepen om zich op 10 juni met paarden, karren, mestkarren en schoppen te verzamelen bij het huis De Roode Haan op de Veldhoven (…) apparente doorpasseering van de erfstadhouder prins Willem V op 17 juni (…) de openbare wegen (…) irreprochabel en loffelijk (…)

Huh, wat? Hij is dus wél in Tilburg geweest. En voor dat bezoek werden zoveel mogelijk inwoners opgeroepen om de zandwegen en karrensporen op orde te brengen, zodat ze er weer netjes bij lagen als de prins aankwam. Johns reactie klinkt sarcastisch: 'Een apparente doorpasseering, dat is heel wat anders dan een meerdaags bezoek, toch? Ik heb het hele Resolutieboek van 1766 doorzocht, maar ben niets tegengekomen over een eventuele intocht van de prins. Heel veel meer dan een passage via Tilburg, op weg van Breda naar Den Bosch, kan het niet zijn geweest.'

John ziet de twijfel op mijn gezicht. Is dat bewijs? 'Kijk hier maar eens.' Hij scrolt door naar tekstfragmenten uit het reisverslag van die bewuste 17e juni in het jaar 1766. Hieruit blijkt dat de prins om 7 uur 's morgens, na een verblijf van tien dagen in Breda, vertrekt in de richting van het ongemeen en schoon Vlek Tilburg. Aha, dus toch! Nee, want even later lees ik tot mijn verbazing: … dat Hoogstdezelve nog dien Namiddag ten 3. uuren binnen 's-Hertogenbosch in een volmaakte welstand arriveerde.

'De feestelijkheden die Meelis beschrijft, hebben wel degelijk plaatsgevonden,' zegt John met veel rust in zijn stem. 'Niet in Tilburg, maar in Den Bosch. Meelis heeft ze gewoon geprojecteerd op Tilburg.' Beetje bij beetje veegt John de vloer aan met het verhaal over de vermeende intocht. Zo blijkt de brave wever Adriaan Rademaker een fictief persoon, net als zijn vrouw en dochter. De inbraak op Korvel is volledig verzonnen. Hetzelfde geldt voor Sebastiaan Heshesius, de commandant van de erewacht die Willem V zou hebben ontvangen bij de Hultensche Brug en de vrijheer Von Grünbach; zij hebben nooit bestaan.
En dan is er natuurlijk nog die pronkkamer. Pronkkamers bestonden wel degelijk, vooral in adellijke huizen. Maar niet in een herberg op Dongewijk. Waarschijnlijk stond hier in 1766 helemaal geen bebouwing. De naam Dongewijk dateert op z'n vroegst van 1835, toen de firma Diepen & Jellinghaus hier een stoomvollerij aan de Donge oprichtten. Een nog altijd bestaande schuur op het landgoed dateert in het beste geval van 1789.

We moeten verder, want John heeft nog een toetje. We hebben de aanleiding voor zijn ontdekking nog niet besproken immers. Zijn onderzoek naar de drie vagebonden leidde hem destijds naar Anna Maria Möltchens en Anna Margriet Waits.

De vrouwen werden in Goirle opgepakt vanwege betrokkenheid bij een inbraak in Baarle-Hertog, waarna ze werden opgesloten in de grote kerk van Tilburg, waar het cachot in was gehuisvest. Hier kregen zij gezelschap van Gerrit Bartels, die vanwege mishandeling was opgepakt.

‘Maar ook nu weer klopt er geen bal van de gebeurtenissen.’ John lijkt er nog steeds met zijn pet niet bij te kunnen. Hij heeft de voormalige cachotten in de toren van de huidige Heikese kerk zelf bezocht. ‘En dan zie je direct dat het verhaal van Meelis niet kan kloppen. De manier waarop Bartels en Waits volgens zijn verhaal daaruit ontsnapt zijn, dat kan gewoonweg niet.’

Wat John wel terugvond in de archieven is dat Möltgens, die hoogzwanger was bij haar arrestatie en tijdens haar detentie beviel van een zoon, achterbleef in de toren. ‘Later werd zij in Tilburg aan de wurgpaal ter dood gebracht. Bartels werd alsnog opgepakt en in het Limburgse Thorn opgehangen. Van Waits is nooit meer wat vernomen. En dit speelde zich allemaal af in 1765, een jaar vóór het vermeende bezoek van prins Willem V aan Tilburg.’

Ik zak terug in mijn stoel en weet even niet wat ik hiervan moet vinden.

Johns Kruistocht

Ik realiseer me dat ik weer een te gek verhaal krijg aangeboden voor het project over Den Grooten Weg. Oké, het verhaal dat zich afspeelt bij het huidige landgoed Dongewijk, is weliswaar niet echt gebeurd, maar het heeft blijkbaar wel geleid tot een hilarische vorm van geschiedvervalsing. En dat gegeven is op zich een verhaal waard. Hebben de latere schrijvers, inclusief ik zelf, blindelings vertrouwd op de (mogelijk) blauwe ogen van Edmond Meelis?

Ik realiseer me dat ik enkele jaren eerder toch wel een signaal heb gekregen. Dat heb ik destijds echter genegeerd omdat ik niet zo goed wist hoe ik dat op waarde moest schatten. Een redacteur van de in Tilburg bekende, maar inmiddels helaas ter ziele gegane website Cubra, mailde mij. 'In jouw boek "Verdwenen Rauwbraken" heb je een verhaal opgenomen over prins Willem V. Volgens mij moet je daar nog maar eens kritisch naar kijken. Onlangs is er een onderzoek gepubliceerd waarin wordt gesteld dat het verhaal verzonnen is namelijk.'

Nou ja, wat moest ik daar nou mee. Het boek was al jaren geleden gepubliceerd en hoe zou ik zoiets moeten aanpassen? Bovendien had ik de informatie van de alom gerespecteerde website van Cubra, die als bron verwees naar een serie krantenartikelen van een bekende Tilburgse historicus. Dat was toch gewoon betrouwbaar?

Ook de lokale heemkundekring had in hun boekjes over Tilburgse monumenten geschreven over Dongewijk, waar de prins in 1766 feestelijk was ontvangen en onthaald werd in de pronkkamer van de herberg. Erkende Tilburgse geschiedschrijvers en publicisten als Lambert de Wijs en Pierre van Beek hadden over deze bijzondere gebeurtenis gepubliceerd. In hetzelfde jaar dat "Verdwenen Rauwbraken" uitkwam, bezocht koning Willem Alexander ter ere van zijn vijftigste verjaardag Tilburg. Als publiciteitsstunt verscheen nog diezelfde dag een boek waarin het verhaal nog eens werd bevestigd.
Hoezo was dit een verzinsel?

Bij nader inzien was er de afgelopen eeuw wel degelijk enige scepsis ten aanzien van het verhaal. Zo noemt de journalist Pierre van Beek het 'happy end' van de roofoverval "… met méér verve te zijn uitgesponnen dan wij nodig meenden te hebben …"

Ook vindt hij het jammer dat onduidelijk is "… op welke documenten de vermelde feiten steunen …". En had Edmond Meelis mogelijk zelf al een voorbehoud gemaakt ten aanzien van de feitelijke juistheid van zijn verhaal? In zijn inleiding roept hij immers de "meer begaafden in deze materie" op "hunne mededeelingen in het licht te geven en alzoo een historie Tilburg's te verkrijgen".

Toch blijft er iets knagen: waarom?
Wat heeft Edmond Meelis gedreven om zijn verhaal in deze vorm te publiceren?

John heeft daar zo zijn eigen theorie over. 'Meelis moet een fascinatie hebben gehad voor het Huis van Oranje en decorum. Ook denk ik dat hij met jaloezie naar steden als Breda en Den Bosch keek, waar de prins wél op bezoek kwam. Vervelend als je dan in Tilburg woont: een gemeente met weliswaar stadsrechten, maar dat er eigenlijk nog uitziet als een dorp.'

John klapt zijn laptop dicht en zakt terug in zijn stoel. 'Snap je nou waarom ik dit moet rechtzetten? Na 130 jaar wordt het weleens tijd om deze geschiedkundige dwaling voor eens en voor altijd met wortel en tak uit te roeien.'
Dat blijkt nog een behoorlijke klus. Meerdere generaties schrijvers hebben het verhaal van elkaar overgenomen. Subtiel zijn passages terecht gekomen in officiële historische bronnen. Maar ook in tal van artikelen die rondzwerven op internet. Regelmatig tuimelen er nieuwe lijken uit de kast. John heeft de redacteuren van websites en andere publicaties aangeschreven met het verzoek hun teksten te herschrijven of een rectificatie te plaatsen. Maar niet iedereen accepteert Johns kritiek. Het lijkt onbegonnen werk.

Het laatste woord is aan John. 'Eerlijk is eerlijk: Edmond Melis kon prachtig schrijven. Hij wist lezers mee te nemen naar lang vervlogen tijden. Wás hij maar eerlijk geweest!'

Een jaar later bezoek ik samen met enkele collega-heemkundigen landgoed Dongewijk. Hier worden wij ontvangen in een ruimte, die zomaar de inspiratie zou kunnen vormen voor de pronkkamer uit het verhaal van Edmond Meelis.

Bij thuiskomst googel ik nog maar eens op ‘Willem V in Tilburg’. De zoekresultaten leiden me naar meerdere website met een artikel waarin de intocht van 1766 wordt genoemd alsof het echt gebeurd is.

Johns kruistocht is nog lang niet ten einde.

Bronnen

- Interviews John van Erve (13 februari 2025 en later)

- John van Erve, De leugen van Meelis, 2018

- Beeldbank Regionaal Archief Tilburg

- Wiki Midden-Brabant

- Wikipedia

Onder: *John van Erve. (Foto: Theo van Etten, 2025)*
Rechts boven: *Edmond Meelis, circa 1892. (Foto: Adriaan van Beurden, collectie Regionaal Archief Tilburg)*
Rechts onder: *Voorzijde van het boekje ‘Uit Tilburg’s verleden’ door Edmond Meelis. Let op het jaartal 1762 bij de titel ‘De intocht van Prins Willem V te Tilburg’!*

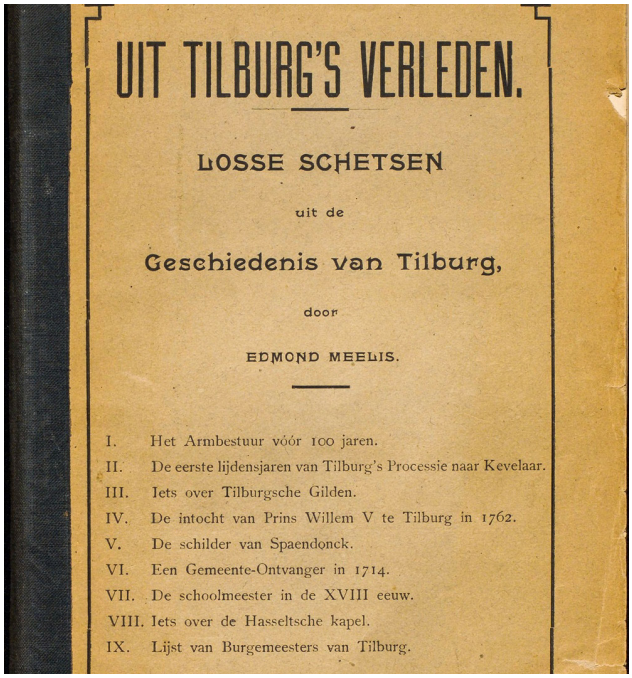

Foto voorzijde van deze publicatie: Erfstadhouder Willem V (1748-1806), geschilderd door Johann Georg Ziesenis. (Collectie Mauritshuis, bron: Wikipedia)

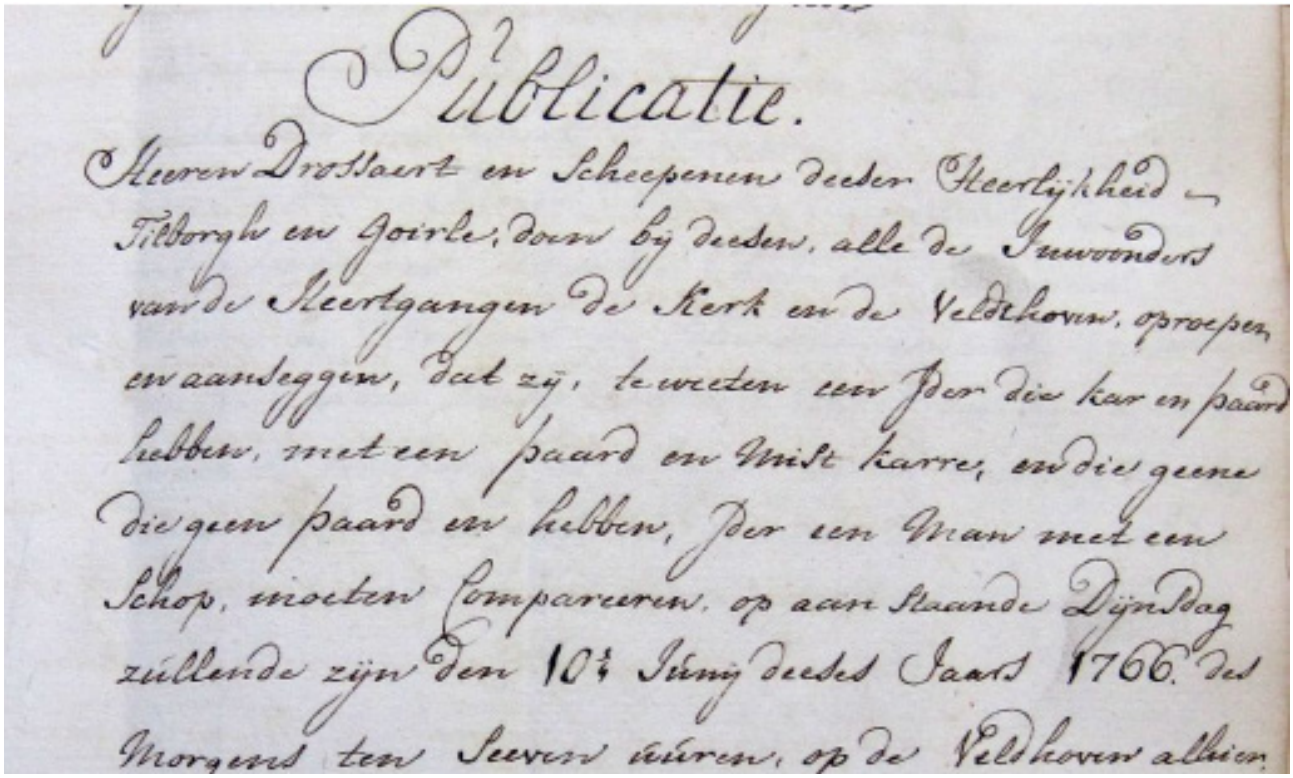

Publicatie.

Heeren Drossaart en Scheepenen deeser Heerlijkheid
Tilborgh en Goirle; doen by deesen, alle de Inwoonders
van de Heerlgangen de Kerk en de Veldhoven, oproepen
en aanseggen, dat zij, te weeten een Per die kar en paard
hebben, met een paard en Mist karre, en die geene
die geen paard en hebben, Per een Man met een
Schop, moeten Compareren, op aan staande Dijnsdag
zullende zijn den 10e Juny deeses Jaars 1766. des
Morgens ten Seven uuren, op de Veldhoven alhier

Fragment van de Publicatie van 7 juni 1766.
(Bron: 'De leugen van Meelis', verwijzend naar: RAT, Toegang 3 - inv.nr. 8, F.27r (7-6-1766)

De 'pronkkamer' in het jachthuis op Dongewijk. (Foto: Laurens Janus, 2026)